

Tú mást ongantíð hyggja niður á lurtaran. Lyklaorðið millum fjølmiðlafólk er virðing fyri lurtaranum, siggjáranum og lesaranum. Kundin hevur altíð rætt, sjálvt um eg veit, at hann hevur blóðskeivt og ikki hevur skilt, hvat eg havi gjørt, so má eg boyggja meg fyri honum, sigur Birgir Kruse

ein greinarøð í Sosialinum um føroysku pressuna, har einstakir persónar í samfelagnum úttalaðu seg um allar miðlarnar. Finnboi Isakson skrivaði í tí sambandinum um útvarpið undir yvirskriftini „Útvarpið, nærur nó gott“. Og tað haldi eg framvegis vit kunnu siga, at útvarpið er nærur nó gott. Sjálvandi kann einki vera nó gott, men eg haldi so avgjørt, at útvarpið er tann miðilin í Føroyum, sum er næst við at vera nó góður. Serliga tí, at hann frá fyrstu løtu av hevur havt tað føroyska í høvuðssæti, og tí hann hevur so breiða sendiflata. Tað verður sent eitt ótal av tímum og hyggja vit at skránni fyri hvønn einasta dag, er ein ørgrynni av brotørtum, sum teina hvør sitt endamáli. Og tað er eitt bragd av hini aðru verð.

Sjónvarpið er størsta sorgarbarndið í hesum sambandi. Tað byrjaði so danskt og er tað enn. Aftaná øll hesi árin sær tað út til, at verða ógvuliga trupult at koma úr haftinum, sum tað er komið í. Í dag er stóðan tann, at tú gjøgnum fylgissveinasjónvarp kanst siggja meginpartin av tí, sjónvarpið sendir. Og tí er SvF ein hópisleys endurtøka. Hvi góðtaka fólk tað, tá ið tey als ikki høvdu góðtikið tað sama fyrri útvarpið. Tað eru somu fólk, sum hyggja og lurta.

Tað eru 20 ár síðani sjónvarpið fyrstu ferð varð sent í Føroyum og tað er long tíð. Tá kendu vit ikki til teldur sum í dag, ikki til internet ella fylgissveinasjónvarp. Tí er alla tíðina kapping, um hvør skal eiga hyggjaran og lurtaran. Hvør einstakur miðil má leggja arbeidssorkuna eftir, hvussu hann best kann halda fast í hyggjaran ella lurtaran. Spurningurin er, hvussu leingi sjónvarpið kann halda fast í hyggjaran, tá ið vit hugsa um teknisku gongdina, um hon ikki satsar nógv meiri uppá eginframleiðslu. Undanfórlan er altíð, at tað er so dyrt, men samstundis siggja vit so at siga einki av føroyskum sendingum. Eg vægi mær at pástanda, at eginframleiðslan hjá SvF í dag er minni enn hon hevur verið okkurt árið, tá ið umstøðurnar hava verið nógv verri, sigur Birgir Kruse.

Fremmandagerð

Fyri lítlu ári síðani settu nevndin og leiðslan í Sjónvarpi Føroya orð á ein framtíðar programmpolitikk, sum miðar imóti at senda so nógvir føroyskar sendingar sum til ber. Hetta var sonevnda Øravíðarskjalid.

- Hatta ger meg eitt sundur bangnan, tá ið vit tosa um at orða ein mentapolitikk og so kanska als ikki fylgja honum upp. Hvat skal man tá við fõgrum orðum. Vit kunnu hava tær vakrastu ætlanirnar, men fylgja vit teimum ikki virkið upp, er tað hópisleyt. Og ímeðan gongur tíðin og tekniska menningin yvirhjár alt hetta tosið, áðrenn vit vita av. Er tað ein veikur liður í ketuni, sum forðar fyri at fleiri føroyskar sendingar verða gjørdar, so er at finna út av, hvør hann er. Tí eingin keta er sterkari enn hin veikasti liðurin.

- Føroyska útboðið í sjónvarpinum er als ikki nøktaði. Sendingin Globus til dømis er í veruleikanum enn ein dansk sending bara við føroyskum verti. Tað virkar ikki sørt komiskt at klistra ein føroyskan vert uppá og so annars senda eina danska sending. Minsta kravjið er, at sendingin verður tekstað til føroyskt ella hevur ein føroyskan upplesara, tí sum nú er er eingin føroyskur redaksjónellur fingur á sjávarar sendingini.

- Nógva staði í føroysku miðlunum og í føroyska gerandisdegnum verður ein á undarligan máta fremmandagjörður yvir fyri tær sjálvum sum føroyingi. Hetta „sum um“-fyribriðid, at ein vøra verður ballað inn í okkurt soleiðis at tað fyri keyparanum sær út sum hann verður innvagaður í eina hálv-religiøsa auru. Tað rurar fólk í blund. Hetta kann knýttast til nógv av tí, sum verður borið fram í føroysku fjølmiðlunum. Vit kunnu eitt nú hoyra í útvarpinum um órimilg skattavíðurskifti í Týsklandi. Viðkomandi tíðinda-fólk í útvarpinum fær tíðindini úr teleksinum, týðir tey til føroyskt, og hugsar ikki, at hesi somu órimilgu víðurskifti kanska eisini eru galdandi í Føroyum. Harvið fær lurtarin ta fatanina, at hjá okkum er alt gott, tað er aðra staði tað er galið. Tú fært ikki ein ektaðan føroyskan heimligan tíðindaflutning, so leingi tú dúvar í so stóran mun á útlenskar tíðindastovur.

- Seinnu fáu árin er tað ofta hent, at tíðindi eru farin úr Føroyum niður til Danmarkar á eina tíðindastovu, síðani borin eini sjónvarpsstøð og so hava føroysku miðlarnir endurgivið hesa støðina. TV3 hevur eina tekstsjónvarpstænastu, sum Jyllandsposturin er avsendarin til. Jyllandsposturin brúkar eisini tíðindastovuna Ritzau, og Ritzau hevur umboðsfólk í Føroyum. Tá er ofta tað stuttliga hent, at

Ritzau hevur havt eini føroysk tíðindi, tey eru borin út til dansku bløðini, her undir tekstsjónvarpið hjá TV3, og so fáa vit um tær dynnar tey somu tíðindini borin aftur í føroyskum fjølmiðlum. Men tað var jú her tað hendi upprunaliga. Og tað er rættliga hugvekjandi.

Leiðslurnar á miðlunum bera seg undan við at siga, at av vantandi orku og pengum kann tað ikki vera øðrvísi.

- Man skal altíð krevja líka nógv av sær sjálvum, sum man krevur av øðrum. Tá hava vit eina rimiliga sterka ketu, har eingin veikur liður er. Eingin umbering er nó góð. Høvdur tú valt at vera leiðari á einum fjølmiðli, skalt tú vera tað. Tú skalt tola tær atfinningar, sum møguliga liggja í tí, og eisini liva upp til tær ætlanir sum eru. Eingin millumvegur er.

Hvar er heildin

Eru bløðini ikki eins stór sorgarborn og sjónvarpið, heldur Birgir Kruse, at ov stór tilvild ræður í føroysku blaðskrivningini.

- Tað eigur at vera eitt vist framhald í skrivningini og ein meaning aftanfyri. Sum lesari skalt tú verða drigin inn í eitt meningsfult arbeiði. Tað verður ikki sæð niður á teg sum lesara í tí fõrinum, har tað redaksjónella arbeiðið hongur saman. Ofta havi eg tann varhugan, at nógv verður skrivað av professionellum blaðfólki í teirri trúgv, at hetta verður ongantíð lisið, so vánaligt er tað ofta orðað og gjøgnumhugsað. Har góðtiki og ikki undanfõrlur sum dead-line og vantandi manning ella orku. Tað skal bara einfalt umhugsni til.

- Bæði bløðini hava fin vikuskiftissinnlegg, men ofta bera tey brá av tilvild. Tey kundu verið skipað nógv betri, soleiðis at lesarin, leggur til merkis, at her er skil í, og ein ætlan aftanfyri. Setir tú orð á, hvat tú vilt og nógur mál, sum tú fylgir upp, kanst tú bygja víðari á tað ár eftir ár. Alt annað er lappaløysni, sigur Birgir Kruse.

Tíðindi á bandi

Útvarp Føroya goymir ein dyrgrip, fáur ger sær far um, nevniliga bandasavnid, sum er bandaðar sendingar nærur frá fyrsta degi útvarpið byrjaði at senda. Hetta eru tíðarmyndir og reportasjur. Ítrótt og politikkur. Hesin bankin goymir tíðina, ið annars býr í okkum, eitt felags minni hjá allari tjóðini í nærum eina halva öld.

Birgir Kruse hevur í øllum sínum sendingum havt

henda dyrgripin í kjallaranum í huga, av og á leitað niður í hann eftir einum og hvørjum úr farnari tíð, sum hevur samband við samföðina. Í summar gjørdi hann sendingarnar Blomsturbørn, sum bygd á tað útvarpið sendi fyrri júst 30 árum síðani, tað merkisverða árið 1968, ið setti so nógv í gongd. Hetta var samstundis fyrsta heila árið, har útvarpið hevði ráð til at goyma alt sum varð sent. Aðrenn var bara tað virðismesta goymt.

- Bandasavnid er okkara felags søga, sum liggur á bandi og sum altíð kann spælast av. Sum ein andi í fløskuni, tú kanst bara taka proppin úr. Har eru nógvir tíðarmyndir og tær hava ómetalig virði. Utvarpið hevur verið framúr at vera á staðnum, tá ið okkurt hevur verið, uttan mun til, hvat tað var. Tað hevur roynt seg við útgávu av gomlum barnasangum við heppi og fyrr gav tað út mentanarliga tíðarritið Úrval. Í og við at allar tíðarmyndirnar liggja í bandasavninum ber til at

geva tær út á eitt nú CD-rom diskum. Tað er ein møguleiki og teknikkurin er í húsnum. Hvi ikki geva kendar røður út, ólavsøkurøður, frásagnir um útróðrarmið, um sildafiskiskap, og ítróttarfrásagnir. Har er ein ørgrynni av møguleikum at skjalfesta nýggja føroyska søgu.

Í fyrstani var orðið...

„Sum um“-fyribriðid, Birgir fyrr var inni á, ið ger at vit sum fólk ikki taka okkum sjálv í álvara og onkusvegna standa á síðulinjuni og hyggja at meðan onnur brúka og gera gagn av okkara størsta aktivi, til dømis Barbaru hjá Jørgen Frantz Jacobsen og Her skal danses eftir William Heinesen, botnar í, at vit ikki hava ein orðaðan mentapolitikk. Til hesin nógv saknaði politikkurin er orðaður, „spæla vit fólk í húsi“.

- Føroyingurin verður á so nógvum økjum ruraður í blund og tað virkar við til, at vit bara „spæla fólk í húsi“. Vit eru møguliga óviljað bundin at spæla tann

leiklutin uttan at vit sjálv ynskja tað og eru klár yvir tað. Tað er so deiliga lætt og makligt. Eingin veit, hvat alternativid er, hóast vit kunnu ímynda okkum okkurt. Hetta er eitt slag av konservatismu og hon er rættligi røftfest í Føroyum. Vit halda aftur, vita hvat vit hava og tað er best at halda fast við tað.

- Men eg hómi nýggjar tónar, tí tað er kunngjørt, at vit skulu hava ein føroyskan mentapolitikk ár 2000. So er bara at vóna, at tað fer at eydnast, tí vandi er í hvørjarí vælførd. Sjónvarpið hevur givið okkum eitt ræðudømi, nevniliga sokallaða Øravíðarskjalid, ein framtíðar programmpolitikk, og síðani er einki hent. Spurningurin er, hvussu leingi vit skulu bíða og hvussu leingi vit hava stundir at bíða, sigur Birgir Kruse at enda í viðtali.